

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z powództwa R. K.
przeciwko Najwyższej Izbie Kontroli w W.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 stycznia 2021 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 15 października 2019 r., sygn. akt VIII Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 900 (dziewięćset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ł., wyrokiem z dnia 15 października 2019 r., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 5 lutego 2019 r. w ten sposób, że zasądził od R. K. na rzecz Najwyższej Izby Kontroli w W. kwotę 2.400 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za pierwszą instancję oraz kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za postępowanie kasacyjne, oddalił apelację w pozostałej części i zasądził od R. K. na rzecz Najwyższej Izby Kontroli w W. kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Początkowo wyrokiem z dnia 14 stycznia 2015 r. Sąd Rejonowy w Ł. oddalił powództwo o ustalenie i odszkodowanie za naruszenie zasady równego traktowania, umorzył postępowanie w pozostałym zakresie oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 960 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd wskazał, że uzależnienie udzielenia urlopu zdrowotnego od wcześniejszego wykorzystania urlopu wypoczynkowego nie może być uznane za przejaw dyskryminacji, bowiem pracodawca ma obowiązek udzielić urlopu w tym roku, w którym pracownik nabył do niego prawo.

Apelacja powoda od powyższego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 18 czerwca 2015 r. Na skutek rozpoznania skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy, wyrokiem z dnia 8 lutego 2018 r., I PK (...), uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej roszczenia o ustalenie i rozstrzygającej o kosztach postępowania i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Ł. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. W pozostałej części skarga kasacyjna powoda została oddalona. Sąd Najwyższy nie znalazł bowiem podstaw do kwestionowania rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Ł. w przedmiocie braku dyskryminacji powoda.

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2018 r., Sąd Okręgowy w Ł. uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 14 stycznia 2015 r. w zakresie punktu I i III, w części dotyczącej roszczenia o ustalenie oraz rozstrzygającej o kosztach postępowania i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Ł. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Przedmiotem rozstrzygnięcia przy ponownym rozpoznaniu sprawy było roszczenie o ustalenie, że realizacja prawa powoda do urlopu dla poratowania zdrowia, przysługującego w myśl art. 80 ust. 4 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (jednolity tekst: Dz.U. Z 2020 r., poz. 1200) nie jest uzależniona od uprzedniego wykorzystania urlopu wypoczynkowego.

Sąd Okręgowy rozpoznając apelację powoda, wskazał, że powód żądał ustalenia, iż realizacja jego prawa do urlopu dla poratowania zdrowia, przysługującego w myśl art. 80 ust. 4 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli nie jest

uzależniona od uprzedniego wykorzystania urlopu wypoczynkowego. Dla wykazania swojego interesu prawnego skarżący wskazał na konieczność ochrony jego prawa do przeniesienia urlopu wypoczynkowego na termin późniejszy (prawa do wypoczynku wynikającego z art. 152,165 i art. 166 k.p.) oraz potrzebę wprowadzenia jasności i pewności prawnej w sferze jego sytuacji spowodowanej przez pracodawcę. Orzeczenia zobowiązujące do tych świadczeń nie chronią potrzeb prawnych skarżącego w pełnym zakresie.

Sąd odwoławczy podkreślił, że zgodnie z treścią art. 316 k.p.c., po uchyleniu poprzedniego orzeczenia, zadaniem Sądu pierwszej instancji było orzec na nowo, biorąc pod uwagę stan istniejący w chwili zamknięcia rozprawy i uwzględnić zmianę istotnych okoliczności w sprawie, czyli okoliczność, że powód w chwili rozpatrywania sprawy przez Sąd Rejonowy i wyrokowania przebywał na emeryturze. Dodatkowo wystąpił przeciwko pozwanej w odrębnym procesie z roszczeniem o wypłatę ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy, którą to sprawę przegrał i orzeczenie w tym względzie okazało się prawomocne, co sam przyznał w toku rozprawy apelacyjnej. Zatem nie ulega wątpliwości, że stan faktyczny uległ zmianie.

Przejście powoda na emeryturę nie pozostawało bez wpływu dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Skoro żądanie powoda dotyczyło ochrony jego prawa do przeniesienia urlopu wypoczynkowego na termin późniejszy, a w chwili wyrokowania powód przebywał na emeryturze, to interes prawny powoda wyrażający się w zagrożeniu jego prawa lub zabezpieczeniu go przed naruszeniem w przyszłości, przestał być zasadny. Jeżeli powód przebywał na emeryturze w chwili rozpoznawania sprawy przez Sąd Rejonowy i w czasie wyrokowania, to nieaktualne stało się zawarte w wyroku Sądu Najwyższego ustalenie, że interes prawny powoda może wynikać z zabezpieczenia przed naruszeniem jego prawa do urlopu dla poratowania zdrowia (prawa do urlopu wypoczynkowego) w przyszłości.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik powoda, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na potrzebę wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, które przedstawione zostały przez skarżącego w postaci następujących pytań: (-)

czy oświadczenie o treści: „zgoda na urlop na poratowanie zdrowia (6 miesięczny), dopiero po wykorzystaniu urlopu wypoczynkowego”, złożone własnoręcznym pismem przez Prezesa NIK, będącego z mocy art. 13 ustawy o NIK - przełożonym powoda, było - w części podkreślonej przez jego autora - równoznaczne z poleceniem służbowym w rozumieniu art. 72 ust. 1 ustawy o NIK i czy powód był na tej podstawie prawnej zobowiązany do jego wykonania, w szczególności uwzględniając fakt, że powód został postawiony w takiej sytuacji, że bez jego wykonania nie miał możliwości skorzystania z urlopu dla poratowania zdrowia, z którego skorzystania wymagał stan zdrowia powoda; (-) czy Sąd, któremu sprawa została przekazana jest związany wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy niezależnie od uzasadnienia stanowiska odmiennego od stanowiska Sądu Najwyższego, czy jest związany w takim zakresie, w jakim nie uzasadni stawiska odrębnego; (-) czy interes prawny pracownika po ustaniu zatrudnienia w wyniku przejścia na emeryturę jako przesłanka powództwa o ustalenie z art. 189 k.p.c. wniesionego w trakcie trwania stosunku pracy odpada właśnie ze względu na przejście pracownika na emeryturę i przez ten fakt nie występują wszystkie przesłanki konieczne do orzekania w sprawie o ustalenie; (-) czy zgodnie z art. 327¹ k.p.c. granice uzasadnienia sądu są wyznaczone okolicznościami faktycznymi i prawnymi, a niezależnie od tego także przestrzeganiem dobrych obyczajów, zasad współżycia społecznego oraz poszanowania drugiego człowieka - takie stanowisko prezentuje powód; (-) czy zgodnie z art 224 k.p.c. sąd może bez przeprowadzenia dodatkowego postępowania dowodowego w tym zakresie kwestionować stan zdrowia określony w zaświadczeniu lekarskim na podstawie formalnych okoliczności faktycznych związanych ze sprawą. Zdaniem powoda fakt, że formalnie stawiał się do pracy, ponieważ nie widział innego rozwiązania w sytuacji wymuszonej przez pracodawcę, nie daje Sądowi podstawy do kwestionowania ustaleń orzeczenia lekarskiego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie. Sąd orzekający kwestionuje natomiast, na podstawie formalnych okoliczności faktycznych sprawy, zaświadczenie lekarskie dotyczące stanu zdrowia powoda; (-) czy może stanowić zarzut i wywoływać negatywne skutki prawne wobec pracownika nieprawidłowo (błędnie) złożony przez niego wniosek urlopowy - i czy fakt złożenia takiego

wniosku może zostać wykorzystany przeciwko pracownikowi przez pracodawcę, który w sposób sprzeczny z prawem taki wniosek uwzględnił.

Niezależnie od powyższego skarżący wskazuje, że ze względu na rażące naruszenie art. 166 k.p., skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 389⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance potrzeby wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości oraz oczywistej zasadności skargi.

Potrzeba wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości nie spełnia się jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. z następujących przyczyn. Przedmiotem zainteresowania tej podstawy przedsądu jest tylko sam przepis prawny ze względu na kwalifikowaną potrzebę jego wykładni, wynikającą z poważnych wątpliwości w wykładni lub rozbieżności w orzecznictwie. Czym innym jest jednoczesna analiza kilku przepisów i pytanie o ich stosowanie w określonym stanie faktycznym. Wówczas wykracza to poza podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż w centrum uwagi jest zwykła wykładnia i ocena stosowania prawa w konkretnej sprawie. W przeciwnym razie funkcja drugiej podstawy przedsądu nie będzie miała granic, gdyż wielu instytucji prawnych, materialnych i procesowych dotyczą całe grupy orzeczeń sądowych, co nie oznacza, iż wynika z tego sytuacja kwalifikowanej potrzeby wykładni związanych z nimi przepisów prawa. Rzecz zatem w tym, że podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. odnosi się do konkretnych przepisów i do tego się ogranicza, a więc nie polega na jednoczesnej wykładni kilku przepisów i ocenie ich stosowania. Chodzi o to, że prawo w pierwszej kolejności stosuje sąd powszechny a kontrola jego stosowania przez

Sądem Najwyższym, to domena podstaw kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Wniosek pośrednio sam to potwierdza, gdyż celem jest odpowiedź dotycząca określonego kazusu, takiego jak w sprawie objętej skargą.

Odnosnie do treści art. 189 k.p.c., to tu wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 lutego 2018 r., I PK 189/17 (LEX nr 2459714), przyjmując, że przesłanką zasadności roszczenia o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego jest w pierwszej kolejności istnienie interesu prawnego w zgłoszeniu żądania tej treści. O interesie prawnym w rozumieniu art. 189 k.p.c. można zatem mówić wówczas, gdy występuje stan niepewności co do istnienia prawa lub stosunku prawnego lub ich treści, a wynik postępowania doprowadzi do wyjaśnienia tej niejasności i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, definitywnie kończąc trwający spór albo prewencyjnie zapobiegając powstaniu takiego sporu w przyszłości (por. wyrok z dnia 20 maja 2011 r., II PK 295/10, OSNP 2012 nr 13-15, poz. 169 i powołane tam orzecznictwo). Stąd też wskazanie przez Sąd Najwyższy, że uprawnienia wynikające z żadanego przez skarżącego ustalenia mogą chronić jego interes prawny przy realizacji prawa do urlopu dla poratowania zdrowia w przyszłości (art. 80 ust. 1 w związku z art. 80 ust. 4 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli), bez konieczności wszczynania kolejnego sporu. Zgodnie jednak z treścią art. 316 k.p.c. po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Oznacza to, że stan istniejący w chwili zamykania rozprawy i decydujący o zasadności lub bezzasadności żądania może być inny niż ten, który istniał w chwili wytaczania powództwa i był podłożem roszczenia, co w konsekwencji prowadzi do oddalenia roszczenia zasadnego w chwili wnoszenia pozwu, ale bezzasadnego w chwili zamknięcia rozprawy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 119/13, OSNC 2015 nr 1, poz. 1 z omówieniem T. Szczurowskiego, Przegląd orzecznictwa, PUG 2015 nr 3, s. 18).

Ocena czy powód-pracownik ma interes prawny w ustaleniu prawa wymaga indywidualizacji - odniesienia do konkretnego stanu faktycznego, zwłaszcza niepewności co do możliwości dochodzenia niektórych świadczeń od pracodawcy w przyszłości albo skorzystania z uprawnień pracowniczych, które prawo pracy

relatywizuje do określonej treści stosunku pracy. Przesłanki te odpadają, jeżeli w chwili zamykania rozprawy skarżącego nie łączył już z pracodawcą stosunek pracy. Tym samym nie jest uzasadnione twierdzenie, że uprawnienia wynikające z żądanego przez skarżącego ustalenia mogą chronić jego interes prawny przy realizacji prawa do urlopu dla poratowania zdrowia w przyszłości (art. 80 ust. 1 w związku z art. 80 ust. 4 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli).

W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Te przesłanki, na gruncie rozpoznawanej sprawy, nie występują.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. W związku z tym, opierając się na treści art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c.